

5^è NIVELL

LLENGUATGE
MUSICAL

SEBASTIÀ BARDOLET

EL MEU LLIBRE DE MÚSICA IRENEU SEGARRA

5^è NIVELL

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

LLENGUATGE MUSICAL

SEBASTIÀ BARDOLET

presentació ▶	5
unitat 1 ▶	7
unitat 2 ▶	13
unitat 3 ▶	19
unitat 4 ▶	25
unitat 5 ▶	31
unitat 6 ▶	37
unitat 7 ▶	43
unitat 8 ▶	49
unitat 9 ▶	55
annex repertori ▶	61
annex ritme ▶	71
annex lectura a vista ▶	77
annex fitxes d'exercicis ▶	83
taula de continguts ▶	99

Amb el *Llenguatge musical 5è nivell* entrem en el coneixement de la tonalitat i el ritme com un sistema que ens permetrà comprendre, en el futur, la música com un llenguatge orgànic: les funcions dels diferents graus, els intervals simples, el fraseig melòdic, els acords, les alteracions o els nous ritmes i compassos, seran els elements centrals del curs que juntament amb el treball anterior ens han de fer avançar en aquest sentit.

Proposem una distribució en nou unitats per facilitar la periodificació durant un curs lectiu en el benentès que moltes de les propostes didàctiques haurien d'anar-se acumulant i adaptant permanentment als nous continguts. El programa correspon a la primera part del III grau del P. Ireneu i recupera un interessant annex de lectura que figurava al final del II grau. Mantenim, al mateix temps, els procediments habituals que Santi Riera va definir en la seva adaptació dels anys noranta: l'anàlisi a partir de la cançó tradicional, la polirítmia i l'entonació a veus juntament amb el transport, el solfeig relatiu, l'entonació tonal o fins i tot la solmització que ens han de portar amb naturalitat a la improvisació i a la creativitat. Afegim-hi també el dictat i la pràctica de molts dels exercicis al piano o a l'instrument de cada alumne.

En definitiva no es tracta d'ensenyar res als nens sinó simplement de donar-los elements i experiències que desenvolupin les seves capacitats perquè siguin ells qui en descobreixin l'entrellat i n'aprenquin sols.

unitat 1

- ▶ Tonalitat de do M
- ▶ Repàs dels graus de l'escala
- ▶ L'acord de tònica i dominant
- ▶ Entonació i reconeixement de 2a M i 2a m
- ▶ Ritmes combinats de corxera amb semicorxeres
- ▶ El *Llibre Vermell de Montserrat*

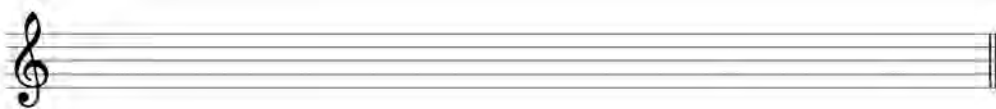
1. Quant veneu els ous

Trad. catalana

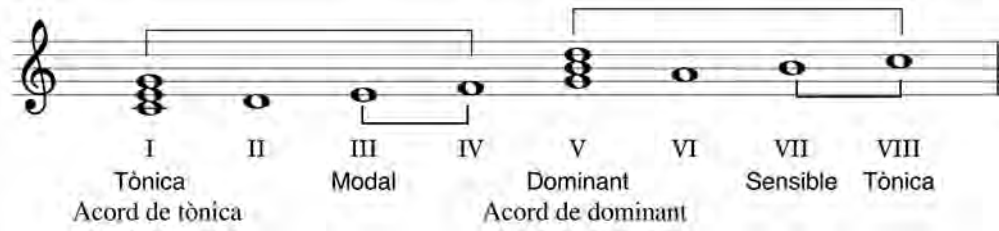
'Quant veneu els ous, Te-re - se - ta, Te - re - se - ta? 'Quant veneu els
ous, Te-re se - ta? - A cinc sous. - Per-què són pe - tits, Te-re - se - ta, Te-re -
se - ta, per - què són pe - tits, Te-re - se - ta a tres i mig.

Anàlisi:

- ▷ Escriu, amb lletres, l'estructura de les frases.
- ▷ Quants intervals de 3a M hi ha a la cançó?
- ▷ Quants intervals de 3a m hi ha a la cançó?
- ▷ Quina és la **tònica** o nota de repòs?
- ▷ Escriu, a partir de la tònica i ordenades de greus a agudes, totes les notes que surten a la cançó.

2. Tonalitat de do major. Escala de do M

- ▶ Està formada per set notes separades per tons i semitons.
- ▶ L'escala es divideix en una part inferior i una de superior, anomenades tetracords.
- ▶ Cada nota és un **grau**.
- ▶ Els graus d'una tonalitat s'indiquen amb xifres romanes:
I II III IV V VI VII VIII.
- ▶ Cada grau de la tonalitat té una funció o càrrec.
- ▶ Les funcions més importants són la **tònica I**, la **dominant V**, la **modal III** i la **sen-sible VII**.
- ▶ Entre els graus **III - IV** i **VII - VIII** es produeix un semitò. La distància entre la resta de graus és sempre d'un to.

3. Repàs de l'interval de 2a

- ▶ L'interval de 2a és la relació entre una nota i la seva veïna, tant superior com inferior.
  - ▶ Quan la 2a té un to és major, quan té un semitò és menor.
  - ▶ Podem modificar la distància d'una segona utilitzant els bemolls i els sostinguts.
- ▷ Contesta, seguint la pulsació, la segona superior de la nota que digui el professor.
- ▷ Contesta, seguint la pulsació, la segona inferior de la nota que digui el professor.
- ▷ Canta aquestes segones començant amb **re, sol, la**.
- ▷ Canta aquestes segones, des de la nota que faci el piano, amb nu-nu-nu.

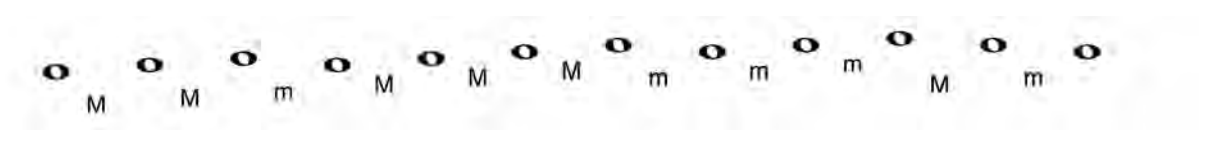
4. Entonació a dues veus

Ireneu Segarra

5. Entonació de 2es sense context tonal

- ▷ Entona lentament aquesta sèrie de 2es. Primer solmitzant l'interval i després amb nu-nu-nu.
- ▷ Repeteix sempre la segona nota.

6. L'acord de tònica i dominant

- ▶ Damunt de qualsevol grau de l'escala podem fer un acord.
  - ▶ Els acords més importants de l'escala són el de tònica i el de dominant.
  - ▶ Amb l'acord de tònica acompanyem la part de la melodia que té notes de l'acord de tònica.
  - ▶ Amb l'acord de dominant acompanyem la part de la melodia que té notes de l'acord de dominant.
- ▷ Canta a tres veus, i a partir de diferents tons, l'acord de **do** i l'acord de **sol**.

do re mi fa sol	sol la si do' re'
do re mi _____	sol la si _____
do _____	sol _____

7. Ritmes amb corxeres i semicorxeres

- ▷ Practica combinacions de corxeres amb semicorxeres.

8. Lectura i variació

▷ Canta aquesta lectura a dues veus portant el compàs i articulant bé el ritme.

Ireneu Segarra

Musical score for exercise 8, original version. It consists of two systems of two staves each, in 2/4 time. The first system has four measures, and the second system has three measures. The melody is in the upper staff, and the accompaniment is in the lower staff.

▷ Fes ara aquesta variació rítmica.

Musical score for exercise 8, rhythmic variation. It consists of two systems of two staves each, in 2/4 time. The first system has four measures, and the second system has three measures. The melody is in the upper staff, and the accompaniment is in the lower staff. The rhythm is changed to match the instruction.

9. Memorització i segones menors

▷ Llegeix i memoritza aquests fragments assenyalant les segones menors.

Three musical fragments for memorization, each in 2/4 time and marked with a circled number (1, 2, 3). Fragment 1: A melody starting with a half note G4, followed by quarter notes F4, E4, D4, C4. Fragment 2: A melody starting with a half note C4, followed by quarter notes D4, E4, F4, G4. Fragment 3: A melody starting with a half note G4, followed by quarter notes F4, E4, D4, C4.

10. Anàlisi de segones majors i menors

- ▷ Analitza aquestes segones i digues si són majors o menors.
  - ▶ Per analitzar-les, pensa-les sempre sense l'alteració i després mira com les afecta l'alteració.

A musical staff in bass clef showing six intervals: G-A, A-B $\flat$, B-C, C-D $\sharp$, D-E, and E-F.

- ▷ Escribeu les segones següents.

A musical staff in bass clef showing six intervals with labels and arrows: 2a M (up), 2a m (up), 2a m (up), 2a M (down), 2a M (down), and 2a m (down).

11. Polirítmia a dues mans

A rhythmic exercise in 2/4 time with two staves. The top staff has patterns like eighth notes, quarter notes, and eighth rests. The bottom staff has patterns like quarter notes, eighth notes, and quarter rests. Both staves end with repeat signs.

12. Lectura recitada

A musical score in 2/4 time with two staves. The top staff starts with a key signature of one sharp (F#) and contains eighth and quarter notes with rests. The bottom staff contains quarter and eighth notes.

13. Audició

- El *Llibre Vermell de Montserrat* és un manuscrit molt gran i molt antic escrit en fulls de pergami. És com una petita enciclopèdia de diversos temes: astronomia, geografia, ciències, història i religió. Hi ha també deu peces musicals que els pelegrins cantaven a l'església o a la plaça del monestir. Els cants són en llatí, català i occità. Té un gran valor musical i històric.

Los set goyts

Musical score for 'Los set goyts' in 2/4 time. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. The lyrics are: Los set - goyts re - comp-ta - rem et de - vo-ta - ment - chan - tant. Hu - mil - ment sa - lu - da - rem la - dol - sa Ver - ge - Ma - ri - a. A - ve Ma - ri - a gra - ti - a ple - na Do - mi - nus te - cum - Vir - go se - re - na.

Stella splendens

Musical score for 'Stella splendens' in 2/4 time. The score consists of two systems, each with a vocal line and a piano accompaniment line. The lyrics are: Ste - la sple - dens in mon - te ut so - lis ra - di - um, mi - ra - cu - lis ser - ra - to ex - au - di - po - pu - lum.

unitat 2

- ▶ Tonalitat de la m. Escala de la m
- ▶ Repàs dels graus de l'escala
- ▶ L'acord de tònica i dominant
- ▶ Entonació i reconeixement de 3a M i m
- ▶ Compàs de 3/8
- ▶ Començament tètic i anacrúsic
- ▶ La *Música aquàtica* de Händel

1. Margarideta

Trad. catalana

Mar-ga-ri - de-ta, lleva't de ma - tí que n'és tard de ma-ti - na-da; Mar-ga-ri - de-ta, lleva't de ma-

tí, que n'és tard del de-ma - tí. Prou me'n lle-va-ri-a jo, si mit - ge-tes en te - ni-a; prou me'n

lle-va-ri - a, jo, prô mit - ge - tes no en tinc, no. Pe-re va a la pla - ça, Pe-re ja n'hi

com-pra, Pe-re ja n'hi por - ta, Pe-re ja és a - qui! Mar-ga-ri - de - ta, lle-va't de ma - tí.

2. Margarideta...

Prou me'n llevaria jo,
si sabates en tenia;
prou me'n llevaria, jo,
prô sabates no en tinc, no.
Pere va a la plaça...

3. Margarideta...

Prou me'n llevaria jo,
si faldilles en tenia;
prou me'n llevaria, jo,
prô faldilles no en tinc, no.
Pere va a la plaça...

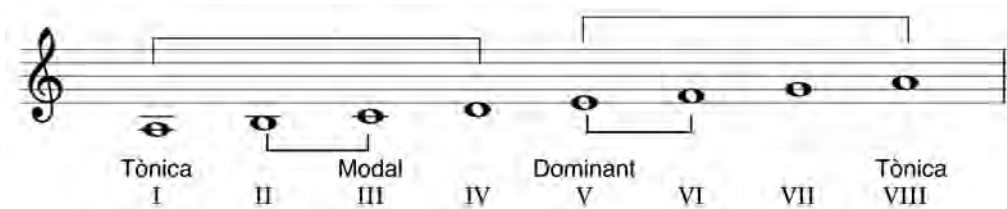
Anàlisi

▶ Escribeu l'estructura de frases d'aquesta cançó.

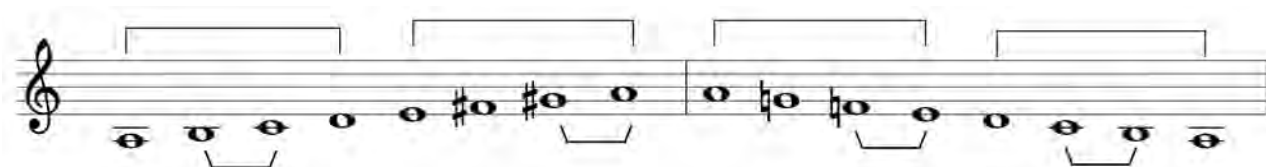
▶ Assenyala totes les 3es menors de la primera frase.

▶ Quantes 3es majors hi ha a la cançó?

2. Tonalitat de la menor. Escala de la m

- ▶ Està formada per set notes separades per tons i semitons.
- ▶ Cada nota és un **grau**.
- ▶ Els graus de la tonalitat s'indiquen amb xifres romanes:
I II III IV V VI VII VIII.
- ▶ Cada grau de la tonalitat té una funció o càrrec.
- ▶ Les funcions més importants són la **tònica I**, la **dominant V**, la **modal III**.
- ▶ L'escala de la menor natural no té sensible perquè el setè grau està a un to de la tònica.
- ▶ A l'escala **menor natural** hi ha els semitons entre els graus **II - III** i **V - VI**.
- ▶ Moltes vegades, en la forma ascendent, es canvia el tetracord superior pel de l'escala major. En la forma descendent es manté l'estructura de l'escala menor natural. Aquesta variació es diu **escala menor melòdica**.
- ▶ Perquè en la forma ascendent el segon tetracord sigui igual que el de l'escala de **do** major, hem de posar un sostingut al **fa** i al **sol**.

3. Progressions en la menor

- ▶ Canta l'escala de **la** menor natural amb aquests ritmes.

- ▶ Ara canta-la amb nu-nu-nu des de diferents notes.

4. L'acord de tònica i dominant de la m

- ▶ L'acord de tònica està format pels graus **I III V**.
- ▶ Amb l'acord de tònica acompanyem la part de la melodia que té notes de l'acord de tònica.
- ▶ L'acord de dominant està format pels graus **V VII II**.
- ▶ A l'acord de dominant sempre fem servir el VII grau de l'escala menor melòdica (sensible).
- ▶ Amb l'acord de dominant acompanyem la part de la melodia que té notes de l'acord de dominant.

▷ Canta a tres veus, i a partir de diferents tons, l'acord de tònica i dominant.

la, si do re mi ⤴ la, si do _____ la, _____	sd si ⤴ m fd sd _____ la, si, do r m _____
--	---

5. Entonació a dues veus

6. Lectures en la menor

Ireneu Segarra

Ireneu Segarra

▷ Canta-ho amb nu-nu-nu a partir de les notes **do** i **re**.

7. Interval de 3a

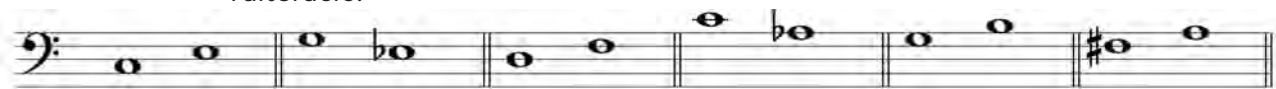
- ▶ L'interval de 3a és la relació entre una nota i la que fa tres, tant superior com inferior.
  - ▶ Quan la 3a té dos tons és major, quan té un to i un semitò és menor.
  - ▶ Podem modificar la distància d'una tercera utilitzant els bemolls i els sostinguts.
- ▷ Contesta, seguint la pulsació, la tercera superior de la nota que digui el professor.
  - ▷ Contesta, seguint la pulsació, la tercera inferior de la nota que digui el professor.
  - ▷ Canta terceres majors i menors des d'una mateixa nota utilitzant sostinguts i bemolls.
  - ▷ Canta amb nu-nu-nu terceres majors i menors des d'una mateixa nota.

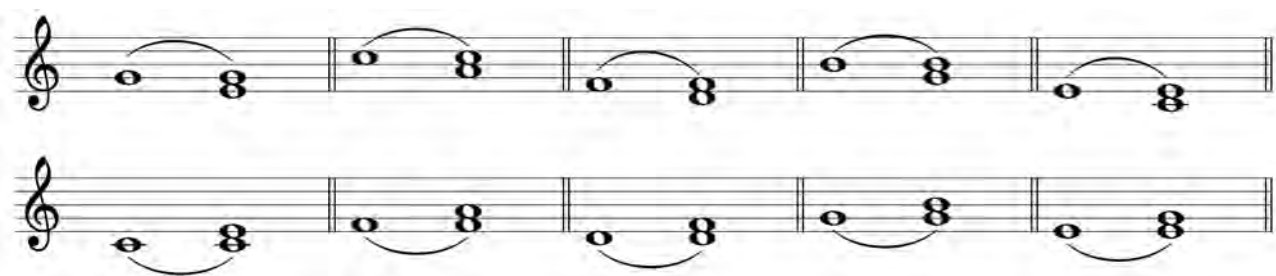
- ▶ Toca al piano o al teu instrument terceres majors i menors a partir d'una mateixa nota.

8. Anàlisi i entonació de 3es M i m

- ▷ Analitza aquestes terceres i digues si són majors o menors.
  - ▶ Per analitzar-les, pensa-les sempre sense l'alteració i després mira com les afecta l'alteració.

- ▷ Escolta la primera nota i canta la tercera superior o inferior segons s'escaigui.

9. El compàs de 3/8

- ▶ El compàs de 3/8 té tres temps igual que el compàs de 3/4.
  - ▶ La corxera ocupa un temps i la negra amb punt omple tot el compàs.
- ▷ Canta portant el compàs.

Ireneu Segarra

Els fadrins de Sant Boi

Trad. catalana

Els fa-drins de Sant Boi mol-ta fat-xen-da en gas-ten,
 i el més pe-tit de tots en gas-ta més que els al-tres, tra-la-rà,
 el ma-co de la La-ia, tra-la-rà.

10. Polirítmia en 3/8

11. Començament tètic i anacrúsic

- ▶ Quan una peça o una frase musical comença amb l'accent fort del primer temps d'un compàs diem que té un començament **tètic**.
  - ▶ Quan una peça o frase musical comença en el darrer temps o part de temps dèbil del compàs i prepara la caiguda al temps fort del compàs següent diem que té un començament **anacrúsic**.
- ▶ Analitza el començament de totes les melodies d'aquesta unitat i digues si són tètics o anacrúsics.

12. Lectura recitada

13. Audició

- ▶ G. F. Händel va ser un músic molt important de l'època barroca que va viure fins a la meitat del segle XVIII.
- ▶ Encara que era alemany va treballar molts anys a Anglaterra al servei del rei Jordi I.
- ▶ Una de les obres més importants que va fer és *El Messies*. També és molt coneguda la *Música aquàtica*, un conjunt de peces que li varen encarregar per tocar en una festa del rei en un passeig en barca pel riu Tàmesi de Londres.

Georg Friederich Händel (1685 - Londres 1759)

Alla Hornpipe de «Música aquàtica»

Aquesta peça consta de tres parts A - B - A. La part A té dues idees musicals que es van repetint. Händel va fent combinacions amb els diferents grups instrumentals de l'orquestra: violins, oboès, trompes, trompetes i tutti.

- ▶ Escolta la part A i intenta identificar-hi les diferents combinacions instrumentals.

unitat 3

- ▶ Tonalitat de sol M. Escala de sol M
- ▶ L'armadura
- ▶ Transport
- ▶ Compàs de 3/8
- ▶ Intervalls melòdics i harmònics
- ▶ Acompanyament amb tònica i dominant
- ▶ Àries de Papagueno

1. El bon caçador

Trad. catalana

U - na ma - ti - na - da fres - ca vaig sor - tir per 'nar a ca - çar;
 no en tro - bo per - diu ni guat - lla per a po - der - li ti - rar.
 Si em ti - ra l'à - mor i em to - ca, si em to - ca bé em to - ca - rà.

2. Sinó una pobra pastora
 que en guardava el bestiar;
 ja la'n trobo adormideta
 a la vora del canyar.
 Si em tira...

3. De tan boniqueta que era
 no la goso despertar;
 en cullo un pom de violes
 i al pit les hi vaig tirar.
 Si em tira...

Anàlisi

- ▷ Escriu l'estructura de frases amb lletres.
- ▷ Quants temps té el compàs de 3/8?
- ▷ Quina alteració hi ha a l'armadura?
- ▷ Quina és la nota final on descansa la melodia?

2. Tonalitat de sol major. Escala de sol M

- ▶ Qualsevol nota pot ser la tònica d'una tonalitat major o menor.
- ▶ Per convertir una nota en una tònica major hem de construir, a partir d'aquesta nota, una escala igual que la de do M.
- ▶ L'escala de sol M és la reproducció exacta de l'escala de do M a partir de la nota **sol**.
- ▶ Perquè tingui la mateixa estructura que l'escala de do M hem de fer tots els **fa** sostinguts.
- ▶ Per indicar que tots els fa són sostinguts ho posem al començament de cada pentagrama al costat de la clau. D'això en diem l'**armadura**.

El diagrama mostra l'escala de sol major en dos pentagrames. El primer pentagrama mostra l'escala amb les notes sol, la, si, do, re, mi, fa, sol, amb el fa sostingut. El segon pentagrama mostra l'escala amb les notes sol, la, si, do, re, mi, fa, sol, amb el fa sostingut i la nota do a l'octava superior. Les notes estan agrupades en tetracords inferior i superior. A sota del pentagrama, es mostren els graus de l'escala: I Tònica, II, III Modal, IV Dominant, V, VI, VII Sensible, VIII Tònica. A la dreta, es mostren els graus de l'escala: Tònica i Dominant.

- ▶ Canta l'escala de do M observant bé els semitons; després canta des de la mateixa nota l'escala de sol M.
- ▶ Canta l'acord de tònica i dominant de sol M i les seves inversions. Canvia d'octava quan sigui massa agut.

3. Transport de do M a sol M

- ▶ Si cantem els mateixos graus de l'escala de do M a l'escala de sol M, sortirà la mateixa melodia més aguda. D'això se'n diu **transportar** una melodia.
- ▶ Canta els següents graus a l'escala de do M i després a l'escala de sol M.

I II III I II III IV III II I V

4. Fórmules rítmiques al compàs de 3/8

- ▷ Practica els següents ritmes portant el compàs i articulant síl·labes.
- ▷ Aplica aquests ritmes tot cantant l'escala de sol M, l'acord de tònica o l'acord de dominant.

5. Repertori en sol M

Ireneu Segarra

L'hereu Riera

Trad. catalana

6. Acompanyament rítmic

▷ Acompanya *L'hereu Riera* amb aquest obstinat amb mans i peus.

The image shows two staves of music. The top staff is labeled 'mans' (hands) and the bottom staff is labeled 'peus' (feet). Both are in 3/8 time. The 'mans' staff has a section labeled 'estrofa' with three eighth notes marked with 'x' and a section labeled 'tornada' with two eighth notes marked with 'x'. The 'peus' staff has a section labeled 'estrofa' with a quarter note and a section labeled 'tornada' with a quarter note and a quarter rest.

7. Entonació a dues veus

▷ Canta a dues veus amb notes i amb nu-nu-nu.

The image shows a single staff of music in 2/4 time. It features two parts: a melody of eighth notes and a bass line of eighth notes, illustrating two-part intonation.

8. Reconeixement auditiu

▷ Escolta, canta i reconeix.

The image shows a single staff of music in bass clef. It contains three measures of music, each starting with a circled number (1, 2, 3). Below the staff are four empty circles for identification.

9. Interval·ls melòdics i harmònics

- ▶ Quan les dues notes d'un interval sonen l'una després de l'altra diem que són **melòdics**.
- ▶ Quan les dues notes d'un interval sonen al mateix temps diem que són **harmònics**.

The image shows a single staff of music. The first part is labeled 'interval·ls melòdics' and shows two notes on a staff. The second part is labeled 'interval·ls harmònics' and shows two notes on a staff.

- ▷ Escriu l'interval melòdic indicat.

2a m   3a m   3a M   3a m   2a M

- ▷ Escriu l'interval superior harmònic indicat.

3a m   3a M   4a J   3a m   5a J

10. Acompanyament amb la tònica i la dominant

- ▷ Acompanya amb la tònica els compassos que tinguin notes de l'acord de tònica.
 ▷ Acompanya amb la dominant els compassos que tinguin notes de l'acord de dominant.

Tónica   Dominant

ISBN 978-84-9883-892-3

0 4 6 7 5

9 788498 838923

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

